

Державний навчальний заклад

**«Запорізький промисловий центр
професійно -технічної освіти»**

Тема виховного заходу

«Немає переводу добрим звичаям народу»

**Підготувала
класний керівник групи 41/22**

Зайкова М.А.

Запоріжжя 2025 р.

«Немає переводу добрим звичаям народу»

Мета заходу:

- поглибити роботу з народознавства, пригадати основні українські народні традиції, виховувати естетичні смаки, почуття поваги до свого народу, своєї країни, її минулого, виховувати бережливе ставлення до культури свого народу;

- відродження національної свідомості, шанобливе ставлення до звичаїв свого народу, його доброти і мудрості, глибини моральних цінностей, його радощів і журби, справи своїх батьків

Облаштування аудиторії: приміщення, де проходить заняття, святково прикрашений рушниками різних районів України. Оформлено виставку - вишивані сорочки, рушники, обереги. Стіл застелений вишиваною скатертиною, на ньому – коровай на вишитому рушникові .

Сценарій заходу

Запрошуємо всіх поринути в минувшину нашого краю. Усі ми добре знаємо, що традиції і звичаї народу - це ті прикмети, за якими розпізнається народ не тільки в сучасному, а й в історичному минулому. В усіх народів світу існує повір'я , що той , хто забув звичаї батьків карається людьми і Богом. І ця людина блукає світом, ніде не може знайти собі притулку. Відродження культурної пам'яті народу - завдання всіх нас українців. Без такої пам'яті немає майбутнього. Сьогодні ми з вами маємо пригадати вже знайомі традиції і звичаї, дізнатися щось нове. Отже, ми починаємо подорож духовними надбаннями нашого народу.

Український рушник

Ведучий 1.

Український рушник - символ, оберіг народу України. Рушник супроводжує людину все життя. Традиційно з рушником зустрічали дорогих гостей, вітали появу дитини в родині, його дарували старостам і зустрічали молодих після вінчання, з ним збирали в дорогу чоловіків і синів, проводжали людину в останню путь. Двічі на рік прикрашали рушниками помешкання - на Різдво і Паску.

Ведуча 2.

Рушник на стіні, давній наш звичай. Не було, здається, жодної оселі на Україні, котрої не прикрашали б рушниками. Чи то була убога хата вдови, чи то багатодітна оселя, приземкувата мазанка на півдні, чи курна хата поліщука – в них палахкотіли різнобарвними кольорами рушники, привітнішими і веселішими робили житло. Ніщо не характеризувало жіночу вправність, працьовитість, майстерність, як рушник – це було обличчя оселі, господині та її дочок. «Хата без рушників, що родина без дітей», - казали в народі.

Ведучий 3.

У народі існує традиція: вишиваний рушник переходить від матері до дочки і стає сімейною реліквією. Українські поети і письменники не раз оспівували цей витвір мистецтва у своїх творах

Розвісила дружина рушники.
Хоч каже дехто: « вже виходять з моди»,
Та чую я, як б'ється із віків
Минуле мого рідного народу.

В гарячих візерунках пломенить
Пролита кров за правду і за волю,
І кожна нитка райдужно горить –
Розказує про України долю.

Розвісила дружина рушники,
Запахли в хаті трави, сонце, квіти.
І почали поля, ліси, струмки
Та вся земля зі мною говорити. (Іван Гончар)

У різних районах України рушник називали по – різному, залежно від його призначення: рушник для витирання рук і обличчя – *утирачем*, для посуду, стола і лави – *стирач* або *стирок*, для пов'язування сватів – *плечовий*, *плечовик*. Гордість кожної родини були *божники*.

Відповідно до призначення рушники різнилися і технікою виконання. Утирачі і стирники найчастіше ткали із цупких ниток. Покутники, подарункові, плечові – із тонкого, гарно вибіленого полотна.

Цікава деталь: коли засновували снівниці обрядових та весільних рушників, чоловікам забороняли заходити до хати. Жінки починали ткати рушники тільки в середу, п'ятниці або в суботу – у так звані жіночі дні.

Перший витканий рушник призначали для гостей. Він завжди висів на видному місці. Господиня в знак поваги до гостя давала йому рушник на плече чи руку, брали кухлик із водою і люб'язно пропонували свої послуги. Про рушник – утирач в народній пісні:

Найбільше обрядових сюжетів, пов'язаних з рушником, збереглося в *весільному церемоніалі*. Їх подавали і брали, коли йшли у свати, ними пов'язували молодих, прикрашали гілце на дівич – вечорі, на рушничок ставали.

Ведучий 2.

У кожній родині, коли підросла дівчинка, скриня мала повнитися рушниками, їх дбайливо оберігали. Гостям і сусідам показували придане, виготовлене «Дівчиною на виданні». Якій матері не хотілося, щоб селом пішла добра слава про доньку «із золотими руками». Дівчина, діждавшись сватів, висловлювала подяку матері:

*Та спасибі тобі, моя ненько,
Що будила мене раненько,
А я слухала, вставала*

*Та рушнички на пряла,
По тихому Дунаю білила,
На сухому бережку сушила...*

Ведучий 3.

Найпершою ознакою коли приходили свати, було «давати рушники». Якщо дівчина чи її батьки бажали того - вони пов'язували сватів і молодого рушниками.

*“Ой ти мати, порадице в хаті,
порадь мені, що людям сказати?
А чи мені рушники давати,
А чи мені іншого чекати?”*

Вважалося за велику образу, якщо дівчина, пов'язавши рушниками сватів, опісля відмовлялась від шлюбу, чи навпаки – «взявши рушники» хлопець розривав заручини. Дати рушники традиційно означало готуватися до весілля.

Ведучий 4.

У процесі обряду ці вироби також виконували свій ритуальний символ – ними обдаровували родину молодого, перев'язували боярів, завітчували весільне гільце.

Кульмінацією весілля, власне закріпленням шлюбу було «*Стати на рушник*».

Ведучий 5.

І зараз у ЗАГСІ утворюють весільні ворота з рушників, молоді стають на рушник.

*Йо стелися, рушничку, стелися,
Щоб тобі дві долі зійшлися.
А ви, молодята, станьте на рушник,
Щоб прожили разом довгий вік.*

Ведучий 1.

Рушники бувають вишивані і ткані. Для українських вишиваних рушників характерні спільні ознаки, проте кожен регіон має свої відмінності за формою, кольоровою гамою.

У вишиваних рушниках Київщини, Полтавщини, Чернігівщини переважає рослинний візерунок, розташований вертикально, який має вигляд вазона – так званого дерева життя. Часто під візерунком була горизонтальна смуга вздовж краю тканини.

На Поділлі були традиційні геометричні малюнки або геометризовані малюнки пташок, тварин.

А от Волинські рушники оздоблювались однією горизонтальною смугою геометричного орнаменту.

Ведучий 2.

Кожен район мав і свої кольорові гами. Якщо для Галичини, Буковини та Закарпаття властиві яскраві, барвисті відтінки, то на Київщині, Полтавщині, Чернігівщині переважали рослинні орнаменти червоного, чорного та синього кольорів. А от для корінного Полісся здебільшого характерний червоний та чорний кольори.

Як тут не згадати поетичний образ з відомої пісні на слова Дмитра Павличка:

«Два кольори мої, два кольори:

Червоне – то любов.

А чорне – то журба». (Пісня про рушник на слова Павличка)

Мистецтво виготовлення рушників, як бачимо, досить давнє на Україні. Воно широко відоме ще за часів Київської русі. Ця традиція постійно розвивалась, удосконалювалась, набирала релігійних ознак. Нині українська вишивка експонується в США, Канаді, Франції, Німеччині...

*Дивлюся мовчки на рушник,
Що мати вишивала.
І чую б гуси зняли крик,
Зозуля закувала.
Знов чорнобривці зацвіли,
Запахла рута – м'ята.
Десь тихо бджоли загули,
Всміхнулась люба мати.
І біль із серця раптом зник,
Так тепло – тепло стало...
Цілую мовчки той рушник,
Що мати вишивала...*

(Ірина Михайлівська)

Наш український рушник пройшов крізь віки, він і нині символізує чистоту почуттів, глибину безмежної любові до своїх дітей, до всіх, хто не черствіє душею, щедро простелений близьким і далеким друзям, гостям. ***Хай символ цей завше сусідить у нашій хаті як ознака великої любові й незрадливості!***

Вишивки

Українці й вишивка — неподільні поняття. Але цікаво, коли вперше в історії люди почали прикрашати одяг вишитими орнаментами, й що це були за візерунки? Скіфи, сармати, кіммерійці прикрашали одяг із льону, шкір тварин вишитими геометричними орнаментами, що склалися зі свастик, меандрів, хвиль. Про це нам відомо з оповідей грецького історика Геродота. Також фігурки людей в одязі з елементами вишивки археологи знаходили на золотих прикрасах, статуетках.

Історія виникнення вишивки в Україні пов'язана з Трипільською культурою, яку відносять до епохи пізнього неоліту. Нам добре відомо, що трипільці були майстерними гончарями, які не просто робили посуд із глини, але й прикрашали його характерними спіральними, хвилястими візерунками. Історики переконані, що мотиви були й на одязі трипільців. Але до нашого часу полотна із льону й коноплі, звісно, не збереглися. Лише фрагменти трипільської кераміки — свідки історії українського вишитого одягу.

Історія походження української вишивки буде не повною, якщо не згадати про металеву статуетку чоловічка з Мартинівського скарбу, датованого VI століттям і знайденого в Черкаській області біля села Мартинівка. Фігурка “одягнена” у сорочку із

вишивкою на грудях. В українській історії чимало прикладів, коли вишиті орнаменти знаходили на кам'яних бабах у степах.

Історія української вишивки має чимало задокументованих свідчень того, що знать була вбрана у вишитий одяг. В Іпатіївському літописі від 1252 р. говориться, що князь Данило Галицький під час зустрічі з королем був одягнений в кожух, обшитий золотими плоскими мережкам.

Українська вишивка ніколи не обмежувалась винятково сорочками. Геометричними, рослинними, зооморфними, антропоморфними візерунками прикрашались й продовжують прикрашатися:

- *домашній текстиль*. Історія української вишивки свідчить, що вишивкою оздоблювали скатертини, простирадла, наволочки для подушок, фіранки, рушники, серветки, килими, гобелени.
- *сакральні речі*: ризи для священників, підставки під чаші, ікони, скатертини під підсвічники.

Як свідчить історія української вишивки: мистецтво живе і буде жити тисячоліття. Допоки українці одягатимуть одяг із вишитими елементами, доти триматиметься зв'язок між поколіннями.

Вишиванка-перлина України

Вишиванка – символ приналежності до роду та нації, ознака українськості, яка вирізняє українця у багатомірному, багато вбраному глобалізованому світі, це наш етнічний бренд. Сорочку мати сину вишивала

І душу, й серце в вишивку вклала.

Як пам'яті народної відлунки,

На полотні з'являлись візерунки,

Де кожен хрестик – то життєві миті...

Всесвітній день вишиванки — міжнародне свято, яке покликане зберегти споконвічні народні традиції створення та носіння етнічного вишитого українського одягу. Дата проведення — щороку в третій четвер травня (будній день). Свято є самобутнім і самодостатнім, не прив'язане до жодного державного чи релігійного. У цей день кожен охочий може долучитись до свята, одягнувши вишиванку на роботу, до університету, школи чи садочка.

<https://www.youtube.com/watch?v=Bq45NwC2mBs>

Калина – символ безсмертя

Із давніх-давен існує і такий звичай: біля щойно зведеної оселі на примітному місці в першу чергу висаджували калину, бо вона - це той символ, що пам'ять людську береже, нагадуючи про милі краї, символ безсмертя рідної хати, отчого краю. Як символ, увійшло це дерево і в християнські вірування.

Хустина на щастя

Зберігає український народ, як давній символ, пам'ять про хустку. Хустка - перша ознака одягу заміжньої жінки. Широко розповсюджена по всій Україні. Багато чудових традицій і обрядів було пов'язано з хустиною. У кожній родині, де підростала дівчина,

розмальована на коліщатах скриня мала повнитися хустками, їх дбайливо оберігали, ними хизувалися, приспівуючи:

*Я не панна, я-господиня ,
У мене хусток повна скриня!*

Українські хустки бувають різного кольору, з різними візерунками. Вишивалися хустки золотою, шовковою та срібною нитками. Це було дуже гарно! А як багато існує способів пов'язування хустки.

Хустина пройшла крізь віки і нині вона незамінний предмет нашого побуту, традицій, ритуалів.

*Дай мені, мамо, хустину на щастя,
Хай буде на згадку вона,
Щоб не була поміж нами далека,
Навіть чужа сторона!*

Коса – дівоча краса

Ведучий 6.

Гарним звичаєм в Україні була і дівоча коса. Вона була своєрідною візиткою охайності. В усіх родинх існував непорушний звичай – піднявшись ранком, дівчина мусила насамперед «навести лад» - розчесати волосся і заплести косу. За давнім звичаєм збезчещеній дівчині прилюдно відтинали косу. Раніше дівчатка до 7 років носили розпущені коси і тільки злегка притримували їх, зав'язуючи навколо голови стрічку. А коли виповнювалося 14 років, то дівчинка починала вже займатись якоюсь хатньою справою і їй заважало розпущене волосся. Тому треба було його заплітати.

Багато існує зачісок, але довге волосся, доглянуте і пахуче, заплетене в тугу косу завжди було модною зачіскою. Пишайтеся, дівчатка своєю косою!

*Розпустили кучері дівчата,
Підвели ще ї брови для краси.
Тільки не ходи, як вчила мати,
Не обрізуй русої коси!
Хай вона росте густа і пишна*

Чорнобровим хлопцям на біду.
Я тобі, моя чарівна вишня,
Сам у них троянди заплету.
Лються коси, як ранкові роси,
В ланцюгах срібляться золотих.
Що є краще за дівочі коси
І троянди вплетені у них?
Тільки ти ходи, як вчила мати
Не обрізуй русої коси...

Панасюк «Про дівочу косу»

Український народ дуже гостинний. Господарі вітали і пригощали своїх гостей знайомих і незнайомих. Давайте згадаємо цю **гарну традицію**

Хліб і рушник – одвічні людські символи. Хліб – сіль на вишитому рушникові - то висока ознака гостинності українського народу. Кожному, хто приходив з чистими помислами, підносили цю давню слов'янську святиню. Прийняти рушник, поцілувати хліб символізувало духовну єдність, злагоду, глибоку пошану тим, хто виявив її. Цей звичай пройшов віки, став доброю традицією і в наш час.

Наша зустріч закінчилася. Дякуємо всім за допомогу у проведенні свята. Будемо сподіватися, що з таким майбутнім України, як наші юнаки та дівчата, традиції і звичаї українського народу будуть множитись і зберігатись.

Як дерево тримається на землі своїм корінням, так людина тримається на землі своїм минулим. Людина, яка не знає минулого, - **перекотиполе**, куди вітер подме, туди воно і котиться. Саме тому ми повинні знати свою історію, національні традиції, своє минуле.